

בר נחמן ספר שאין עליו מפה הופכו על הכתב כדי שלא יתבזה הכתב כל האותות הכפולים באל"ף בי"ת כותב הראשונים בתחילת התיבה ובאמצע התיבה ואת האחרונים בסופה ואם שינה פסל משם ר' מתיה בן חרש אמרו מנצפ"ך הלכה למשה מסיני מהו מנצפ"ך ר' ירמיה בשם ר' שמואל רב יצחק מה שהתקינו לך הצופים מאן אינון אילין צופין מעשה ביום סגריר שלא נכנסו חכמים לבית הועד ונכנסו התינוקות אמרין איתון נעביד בית וועדא דלא יבטל אמרין מהו דין דכתיב מ"ם מ"ם נו"ן נו"ן צד"י צד"י פ"ה פ"ה כ"ף כ"ף ממאמר למאמר מנאמן לנאמן מצדיק לצדיק מפה לפה מכף ידו של הקב"ה לכף ידו של משה וסיימו אותן חכמים ועמדו כולן בני אדם גדולים אמרון ר' ליעזר ור' יהושע הוון מינהון רבי ירמיה בשם ר' חייה בר בא ור' סימון תריהון אמרין תורת הראשונים לא היה לא ה"א שלהם ולא מ"ם שלהם סתום הא סמ"ך סתום ר' סימון ור' שמואל בר נחמן תריהון

ביאור

איתון נעביד כו'. בואו ונעשה בית ועד כדי שלא יבטל עמדו ודרשו: מהו דין דכתיב מ"ם מ"ם. מה טעם שמנצפ"ך כפולות: מטאמר למאמר. ממאמר של הקב"ה למאמר פיו של משה: מנאמן. הקב"ה שהוא נאמן מסרה למשה דכתיב עליו בכל ביתי נאמן הוא: וסיימו אותן חכמים. ויצאו כל אלה התינוקות בני אדם גדולים, וחימה לומר דהנך תינוקות חזרו ויסדום ואפי' כונת הידושלמי שהתקינו לך הצופים היינו שפירשום אמנם להלן בידר' הא מכואר דתורת הראשונים מ"ם שלהם לא היה סתום אלמא נשתכח מהם מנצפ"ך וצ"ע: לא היה ה"א שלהם סתום. שלא היה יך

למקום התפר שאם גוללו חזק יקרע במקום התפר: הופכו. שספרים הראשונים היו מונחים בארון בשכיבה א"נ כשקורא בו ומניחו לשעה עד שיחזור וכן כשכותב ומחכה שיתייבש הדיו: האותות הכפולים. היינו מנצפ"ך שהם כפולים מ"ם פתוח ומ"ם סתום ושאר האותיות נפופים ופשוטים: הראשונים. הכפופים: מהו מנצפ"ך. אמאי קרי לה מנצפ"ך ולא קרי להו כסדר כתיבתן: שהתקינו לך הצופים. דאע"ג ששינו הלמ"מ נשתכח מהם וחזרו הצופים ויסדום וכאילו אומר מן צפך כלומר מן הצופים ומאן גינהו אלה הצופים: שלא נכנסו חכמים לבית הועד. נמנעו משום שיום סגריר היה:

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן

יד.

עין משפט
גזר מצוה

ג א מ"י פ"ו מהלכות י"ט
הלכה לא טו"ע א"ח
ד ב מ"י ס"ג א
ה ג ד מ"י פ"ו מה' כ"י
המקדש הלכה י"א ופ"ו
מה' י"ט ה' י"ט י"ט ופ"א
מה' צ"א מקדש הלכה
י"ב
ה [טו"ע] א"ח סימן תקל"א
סעיף ג'
ו א מ"י פ"ו מהלכות י"ט
ה' י"ט טו"ע א"ח סי'
תקל"א סעיף ד'

רבינו חננאל

מאי טעמא, כהנן אבשי מעמד ואבשי מעמד אסורין לספר ולכבס ואמרו מה טעם, שלא יכנסו למשמרתן מנוולין, ודמיין דידעין דאסורין [לספר ולכבס] אף הם מספרין ומכבסין מקודש ונכבסין מתוקנין [ומתקנין]. אמר רבי, כדי שלא יכנסו לרגל מנוולין, בעי ר' ירמיה אבדה לו אבידה ערב הרגל, כיון דמורו הוא באבדוהו אנט הוא, ומותר לספר ולכבס במקדש, או דלמא כיון דלא מוכחא מילתא כמו השביח ובית האסורין, לא, ועלתה בתרין. פירוש יאמר כל הסריקין אסורין כו', הא לכי מצוה בפסח איתמר, דאסרו רבן לעשות מצוה סרוקות מפני שהאשה שורה עליהן ומחמיצתן, ואמרו, בייחוס עושה בריוס שאין שום שהיה אלא בפעם אחת קובעת בריוס ונמצאת המצה מצוירת, ומתמיהין ההם, יאמרו כל הסריקין אסורין סריקין בייחוס מתרין, מי ידע כי בריוס ייעשו, הכא נמי דאפסו חל אסורין לספר ולכבס וזה האיש מותר, אבל מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד, כי איזוהו מוכרח עליה, כלומר כשירוצו ארבע ערות חגורו אזוור ורחץ חלוקין כל רוצו יודעין שאין לו אלא חלוק אחד. הבא ממדינת הים, מתניתין דלא כר' יהודה, דנביא ר' יהודה אומר, הבא ממדינת הים לא יגלח מפני שיצא שלא ברשות. אמר רבה, לישוט, פ"י לישוט כמטייל וכמשחשש, כלומר, שלא לישוט, דברי הכל אסור. למונות, כלומר יצא ממדינת הים מדרוך לבקש מדינה, דברי הכל מותר, כי פליגי ר' יהודה ור' חכמים, כשיצא להרויחא, פירוש להתעשר, כלומר לסחור ולהרויחא, ר' יהודה מרי ליה לישוט, דהא כבאן מחייתו מצויה ואסיר, ורבנן מדמי לה ליוצא בבקשת מון, ומתבנין עליה, אמר ר', נראין דברי ר' יהודה יציא שלא ברשות, ונראין דברי חכמים שיצא ברשות, ואי אמרי' לא, פליגי אלא בהרויחא, (ב) קשיא דר' אורי, דאמר נראין דברי ר' יהודה הרויחא, (מכלל דפליגי רבנן עליה) ועוד, נראין דברי חכמים (מכלל דפליגי רבנן עליה) לישוט. אמר ר' יהודה, הכי קאמר

ומגודה וכו' ושנשא. צירושל' מקשה (ב) הני למה התירו והלא פשע שלא צא לפני המועד לפני חכמים להמיר לו ומשני שכלו לו שלשים יום של נדוי צמועד דאין נדוי פחות משלשים יום וכן מי שנשא לחכם מוקי לה כשצא צחול המועד אי נמי לפני המועד לא מלאו (ג) צו פתח וגילוח הראש נמי אסור צמועד דהא אמר בגמ' שלא יכנסו לרגל מנוולין ואין לך גיול גדול מזה ושמה לא קאי טעמא בגמרא אלא אשאר' אצל גילוח של ראשו אסור משום מלאכה אפילו צמקוס אונס ושאר גילוח דעבי צמקוס מאי טעמא אסורין והיינו גילוח של ימי דהוה לך למישי לנורך המועד אע"פ שהיה מלאכה אצל גילוח כל הראש אסור משום מלאכה והני (א) כגון נזיר ומזרע הוא דשרי משום מלאכה ולפי זה אסור לגלח ראשו צמועד ועוד יש לפרש שרצה שמותר לגלח ראשו צמועד וא"ת מאי קא משמע לן נזיר ומזרע יש לומר דס"ד דאסור שלא ישהו קרצותיהן קא משמע לן דשרי ואי מיירי הכא צללא היה ליה פנאי דקאי והוא כדעבי למימר צמקוס יוש דקאי דשרי קאמר דמזיר ומזרע העולין מטומאה לטהרה דוקא שעולין עמה אצל עולין מטומאה לטהרה מקודש רגל אסורין:

וישאר בר' אדם מאי טעמא אסורין. אע"פ שהוא מלאכה היה לנו להמיר לנורך המועד (א) א"נ [אף] שיש מלאכות אסורות צמועד שאין צנן טורח כגון פרקמטיא מכל מקום זה שהוא ליפוי ראו להמיר לכבוד מועד ויש מפרשים דקאי על גילוח הראש דאסורין משום טירחא מכל מקום מקשה דהיה מותר לא נחלקו אלא להרויחא מר מדמי ליה כלשוטו וומר מדמי ליה בלמונות מיתבי אמר ר' ג' נראין דברי ר' יהודה כשיצא שלא ברשות ודברי חכמים כשיצא ברשות מאי שלא ברשות אילימא לישוט והאמרת דברי הכל אסור ואלא למונות והאמרת דברי הכל מותר אלא פשיטא להרויחא אימא סיפא נראין דברי חכמים כשיצא ברשות מאי ברשות אילימא למונות הא אמרת דברי הכל מותר ואלא להרויחא והא אמרת נראין דברי רבי יהודה בהא הכי קאמר נראין דברי ר' יהודה לרבנן כשיצא שלא ברשות ומאי ניהו לישוט שאפילו חכמים לא נחלקו עליו אלא להרויחא אבל לישוט מודו ליה ונראין דברי רבנן לר' יהודה כשיצא ברשות ומאי ניהו למונות שאפילו רבי יהודה לא נחלק עליהם אלא להרויחא אבל למונות מודה להו אמר שמואל קטן הנולד במועד מותר לגלח במועד שאין לך בית האסורין גדול מזה במועד אין מעיקרא לא מתיב ר' פנחס (ב) כל אלו שאמרו מותר לגלח במועד מותר לגלח בימי אבלו הא אסור לגלח במועד אסור לגלח בימי אבלו ואי

הכי גרסינן ושאר כל אדם מאי טעמא אסורין נדסנן אנשי משמר כו' ואמר רבה בר בר חנה כו' עד כשהו מנוולין ומאן דמתרשל ולא גילח מקמי רגל ומטי זמן עלייהו לגלח צרגל החמירו רבנן הוילין ולא מוציין נפשייהו לספר מנוולין אס' היו מגלחין צמועד לא היו מגלחים לפני המועד וכנסין לרגל כשהו מנוולין: אצדה לו אצידה. שלא היה לו פנאי לגלח קודם הרגל: דלא מוכחא מילתא. דלא ידע כולי עלמא דאזנא היה אלא יאמרו הוא מכיון להשהות עד המועד: יאמרו כל הסריקין אסורין וכו'. כלומר דבייחוס היה יכול לסרוק חלותיו צלי שהות לפי שהיה לו דפוס ואע"פ אסרו משום דאמרי כל הסריקין כו'. הכא נמי כיון דלא מגלח לכולי עלמא אונסיה יאמרו כולי עלמא אסורין לגלח וזה מותר: מי שאין לו אלא חלוק אחד. נמי לאו מוכחא מילתא לכולי עלמא: איזוהו מוכחא עליו. דמי שאין לו אלא חלוק אחד פושטו ומתעטף צמקטרינו ומוגרו צחיוורו ועומד ומכנס החלוק ומודיע לכל שאין לו אלא חלוק אחד: אומן. כגון ספר שהכל צאים אלו ערב הרגל ורואים שאצדה לו אצידה ואזנא הוא ואינו יכול לספר עלמנו: כי הגד. דמתניתין דקמי מגלחין דמידע לכל: מפני שיצא שלא ברשות. כלומר הוילין ולא יצא לטוה אחרים אלא צלנאן עלמנו ואלו אונס הוא: לישוט. אס' יצא שלא לנורך ולא יצא אלא כדי לישוט צנוולם ולרצוהו וחזר צמועד: דברי הכל אסור. לגלח צמועד: למונות. שיצא לחזר אחר מוונות שאין לו מוונות וחזר צמועד אחריו (א) דברי הכל מותר לגלח צמועד לפי שיצא צנווס: להרויחא. שיש לו נכסים הרבה ויוצא כדי להרויח יומת: נראין לי דברי רבי יהודה הים כשיצא שלא ברשות: ודברי חכמים. המתירין כשיצא ברשות: אינימא לישוט. דקאמר רבי נראין דברי ר"י צילא לישוט דהיינו שלא ברשות הא אמרת וכו' ומאי נראין דברי רבי יהודה הלא שניהם מודים זה אלא פשיטא להרויחא ואשמעינן דנראין לו דברי ר' יהודה שאוסר בגילוח: והא נראין דברי רבי יהודה צהא. וקשיא דרבי ארצי דנרישא נראה לו דברי ר"י דאסר צהרווחא וצקספא נראה לו דברי חכמים דמתירין הרווחא אלא ודאי איכא למשמע מהכא דלאו הכי הוא כדקאמרת דצלשוט וצמונות פליגי: ה"ק. לאו היתר ידידיה אשמעינן ולא רואה אי קאמר אלא פלוגמיהו קמ"ל צמאי פליגי נראין דברי ר"י האוסר לחכמים וכו': קטן הנולד צמועד. ולו עשרות גדולים מותר לגלח צמועד שער ראשו המזער: שאין לך צים האסורין וגול מזה. ממני אמו שהיה אס' ואזנא הוא: מעיקרא לא. דאס' נולד קודם הרגל אינו מגלח צרגל הוילין והיה יכול לגלח קודם הרגל: ואי

ארא להרויחא והא אמרת נראין דברי ר"י (ב) נראין דברי רבי יהודה שצמאה צאשפה ל"ג ועוד: חולין (דף י"ג).

נראין דברי ר' יהודה לחכמים ומודו ליה, כשיצא שלא ברשות ונראין דברי חכמים לר"י ומודה ליה כשיצא ברשות, ומאי ניהו למונות, שאף ר' יהודה לא חלק אלא בהרויחא, וקיימא לן כשמוא דמתני' דשרי אפי' מאן דנפיק להרויחא, וכן אמר הגאון זצ"ל. אמר שמואל קטן הנולד ברגל מגלחין אותו במועד, אין לך בית האסורין גדול מזה אמו. איני שאם נולד קדם לרגל אסור לגלחו במועד, והתן כל אלו שאמרו מגלחין במועד מותרין לגלח בימי אבלין. הא אסור לגלח במועד אסור לגלח בימי אבלין,

(א) [פרשי' ע"ז] לקמן י"ח. (ב) ומוס' ס' ע"ז, (ג) טעמא טו; (ד) ג' ט' י"ט, (ה) ט' י"ט, (ו) פסחים לו. חולין קו; (ז) חולין ס' [לקמן י"ח]. טעמא טו; (ח) ומוס' פ"צ, (ט) [מוספתא ס'ט], (י) [לקמן ז' מוספתא פ"ג], (יא) [אחריו נמתק. רש"י].

הגהות הב"ח

(א) רוב' ד"ה ומונה כי צירושלנו מקשה וא"ת מי למה המירו: (ב) ב"ד א"י לפני המועד לא מלאו לו פתח וגילוח כל הראש נמי אסור כי אצל גילוח של כל הראש אסור משום: (ג) ב"ד והי דוקא כגון נזיר ומזרע כי אסור לגלח שער רגלו כל רגלו: (ד) ד"ה ושאר כי א"י אע"פ שיש דברים אסורות צמועד שאין צנן מילאכה אלא טורח כגון [לספר ולכבס] אף הם מספרין ומכבסין מקודש ונכבסין מתוקנין [ומתקנין]. אמר רבי, כדי שלא יכנסו לרגל מנוולין, בעי ר' ירמיה אבדה לו אבידה ערב הרגל, כיון דמורו הוא באבדוהו אנט הוא, ומותר לספר ולכבס במקדש, או דלמא כיון דלא מוכחא מילתא כמו השביח ובית האסורין, לא, ועלתה בתרין. פירוש יאמר כל הסריקין אסורין כו', הא לכי מצוה בפסח איתמר, דאסרו רבן לעשות מצוה סרוקות מפני שהאשה שורה עליהן ומחמיצתן, ואמרו, בייחוס עושה בריוס שאין שום שהיה אלא בפעם אחת קובעת בריוס ונמצאת המצה מצוירת, ומתמיהין ההם, יאמרו כל הסריקין אסורין סריקין בייחוס מתרין, מי ידע כי בריוס ייעשו, הכא נמי דאפסו חל אסורין לספר ולכבס וזה האיש מותר, אבל מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד, כי איזוהו מוכרח עליה, כלומר כשירוצו ארבע ערות חגורו אזוור ורחץ חלוקין כל רוצו יודעין שאין לו אלא חלוק אחד. הבא ממדינת הים, מתניתין דלא כר' יהודה, דנביא ר' יהודה אומר, הבא ממדינת הים לא יגלח מפני שיצא שלא ברשות. אמר רבה, לישוט, פ"י לישוט כמטייל וכמשחשש, כלומר, שלא לישוט, דברי הכל אסור. למונות, כלומר יצא ממדינת הים מדרוך לבקש מדינה, דברי הכל מותר, כי פליגי ר' יהודה ור' חכמים, כשיצא להרויחא, פירוש להתעשר, כלומר לסחור ולהרויחא, ר' יהודה מרי ליה לישוט, דהא כבאן מחייתו מצויה ואסיר, ורבנן מדמי לה ליוצא בבקשת מון, ומתבנין עליה, אמר ר', נראין דברי ר' יהודה יציא שלא ברשות, ונראין דברי חכמים שיצא ברשות, ואי אמרי' לא, פליגי אלא בהרויחא, (ב) קשיא דר' אורי, דאמר נראין דברי ר' יהודה הרויחא, (מכלל דפליגי רבנן עליה) ועוד, נראין דברי חכמים (מכלל דפליגי רבנן עליה) לישוט. אמר ר' יהודה, הכי קאמר

מוסף רש"י

מטפחות הידיים שמננין צנן ידיים משום דמאליס [קטן י"ח]. ומטפחות הספג. שמננין צנן ענני כשילאין צננת המתקן [ס"ט]. וכל העולין מטומאה לטהרה. צמועד [ס"ט]. אנשי משמר. של חובה ועמדין ומתפללין על קרבן אחיה שיקבל לנפול ועומדין לשט צננת עזובה. דהיא קרבן על ארס קרבן והוא איט עומד על גבו [ס"ט]. אסורין לספר ולכבס. משמכסו למשמרתם כל חובה צנן. אלא מתקפחין קודם לכן [ס"ט]. שלא יכנסו למשמרתן כשיון מנוולין. שלא יהו סומכין על יום שחל ממי שנת ואין מתקפחין צננת שצננה [ס"ט]. יאמרו על הסריקין אסורין. בענין צננת דפקח התנאין עושין קריקין התנאין צננת, מפני שהאשה שוה עליהן ומתמלקת, ומתוסת אחד ובייחוס שמו היה דפוס אחד מאייר והיה מושע לחובו את הסריק והוא מאייר מתי, אמר להם אפשי ישנה דפוס ויקצנה מתי, אמרו לו אסור יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקין ציינוס מותרין [חולין ק"ח]. כל מי שאין לו אלא חלוק אחד. דלא סגי' ללא ככנס מפני הכנימה, ואפילו כינס לפני המועד מותר לכבס צמועד [תנתינן ס"ג]. איזוהו מוכרחא עליו. האיזור ממד הוא קובע בחלוקו וכשהוא פושט חלוקו ולבש חלוק אחר טעל האיזור מזה וקובע צוה, וזה שאין לו אחר מכנס עם אחרו והרואה כשהוא מכנסו ואיזורו עמו ידע שאין לו חלוק אחר ולכן המירו לו חכמים [חולין ק"ח].

(א) כ"ה כ"ה כ"ה. ונראה שז"ל. ונראה שז"ל. ונראה שז"ל.

1. מדרש תנחומא, קדושים, סימן י"ד

ונטעתם וערלתם. הכתוב מדבר בתינוק. שלש שנים יהיה לכם ערלים, שאינו יכל לא להשיח ולא לדבר. ובשנה הרביעית יהיה כל פרוי קדש, שאביו מקדישו לתורה. הלולים לה'. מהו הלולים, שבשעה שהוא מהולל להקדוש ברוך הוא. ובשנה החמישית תאכלו את פרוי, משעה שהוא מתחייב לקרות בתורה. מכאן ואילך, להוסיף לכם תבואתו. מכאן שנו רבותינו, בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה. לפי שבעולם הזה אדם מישראל מוליד בן, מוליכו לבית המדרש יגע עמו ומלמדו תורה. גרמו עונות, הוא מת ואינו שמח ממנו. אמר להן הקדוש ברוך הוא, בעולם הזה על ידי שיצר הרע מצוי בכם, אתם חוטאים ובניכם מתים. אבל לעתיד לבא, אני מסיר יצר הרע מכם ומבניכם ואתם מולידים ושמחים, שנאמר: לא ייגעו לריק ולא ילדו לבהלה (ישעיה סה, כג).

1א. יוסף אומץ חלק ב פרק גידול בנים

[ח]. ילמד בנו תורה בקטנותו מעט כפי שיוכל הנער לסבול. והשם יתברך מתעלס כשהקטנים משיחין בתורה אף על פי שהן מגמגמין, והקדוש ברוך אוהב אותם, שנאמר ודגלו עלי אהבה²⁴, אל תקרי ודגלו אלא ודילוגו²⁵. ודגלו על"י בגימטריא קטן. כיצד, כשהקטן מתחיל לדבר מלמדו תורה ציוה לנו משה ופסוק ראשון של קריאת שמע²⁶, ולכן ראוי לחנך הקטנים שיאמרו שמע ישראל בשעת ניגוב ידיים²⁷. וכשיגדלו יותר מוסיף ללמדו מקצת פסוקים על פה, וכשיהיה בן שלוש שנים מתחיל ללמדו האותיות.

[ט]. יפייס הקטנים במה שהם מתאוים, ויאמר להם הנה לך דבש קליות ואגוזים, כדי שילך לבית הספר וילמד. וכשיגדל וימאס באלו הדברים אומר לו אביו לקנות לו מלבושים נאים. וכשיגדל יותר אומר לו למוד תורה ותקרא תלמיד הגון, רצונו לומר בחור, וכשיבין יותר אומר לו שיקרא רבי, וכשיבין יותר אומר לו שיקרא חכם דיין אב"ד ותשב בראש. עד אשר ישיג בדעתו אמיתות התורה ומואס בכל אלו הדברים ויעסוק בתורה לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה²⁸.

1ב. כלי יקר בראשית פרשת חיי שרה פרק כג

ויהיו חיי שרה מאה שנה וגו'. באברהם נאמר (בראשית כה ז) אלה שני חיי אברהם אשר חי, הוסיף לומר אשר חי כי היה איש חי רב פעלים בידיעת ה' כל ימי חייו, כי בן שלוש שנים הכיר בוראו, מה שאין כן בישמעאל שעשה תשובה בבואו בימים, ובשרה לא נאמר אשר חיתה כי האשה יש לה צער לידה והריון ורשות בעלה עליה ואין כל ימיה נקראו חיים.

2. ר' חיים ויטאל, שער הכונות, ענין ספירת העומר, דרוש י"ב

ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו אשר קבורים בעיר מירון, כנודע, ואוכלים ושותים שם. אני ראיתי למורי ז"ל שהלך לשם פעם אחת ביום ל"ג לעומר, הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם שלשה ימים ראשונים של השבוע. וזה היה פעם הא' שבא ממצרים, אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אחר כך. והה"ר יונתן שאגיש העיד לי שבשנה האח' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מורי ז"ל, שהולך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו, ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע, ועשה שם יום משתה ושמחה.

גם העיד הה"ר אברהם הלוי, כי בשנה הנז' הלך גם הוא שם, והיה נוהג לומר בכל יום בברכת תשכון: "נחם ה' אלקינו את אבלי ציון" וכו', וגם בהיותו שם אנר "נחם" וכו',

ואחר שגמר העמידה, אמר לו מורי ז"ל, כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו ואמר לו: "אמור אל האיש הזה, אברהם הלוי, כי למה אומר "נחם" ביום שמחתינו, והנה לכן הוא יהיה בנחמה בקרוב." ולא יצא חדש ימים עד שמת לו בן אחד, וקבל עליו תנחומין. וכתבתי כל זה להורות כי יש שרש במנהג הזה הנזכר, ובפרט כי רשב"י ע"ה הוא מחמשה תלמידיו הגדולים של רבי עקיבא, ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג בעומר.

3. ר' חיים ויטאל, שער הכונות, דרושי פסח, דרוש י"ב

במ"ט ימים אלו לא היה מוז"ל מגלח ראשו אלא בערב פסח ובערב חג השבועות, ולא היה מגלח לא ביום ר"ח אייר ולא ביום ל"ג לעומר בשום אופן.

4. ר' אברהם הורביץ, ארחות רבנו, חלק א'

מורי ורבי [ר' יעקב ישראל קניבסקי = הסטייפלר = ה"קהילות יעקב"] סיפר לי שבאים אליו עם ילדים בגיל שלש שיספרם קצת שערות לעשות להם פאות, ומאד רגז על זה. ואמר לי, שמי שבא עם בקשה כזו – מגרשו. ואמרתי למורי ורבי, שזה מנהג חסידים. וענה לי, שזה מנהג של ספרדים.

4א. שפתי כהן שמות פרשת שמות

ומה שאמר אחיך, כי ידוע הוא שהיה אחיו, אלא לומר לו שלא נתנבא אלא מיום שנולדת וממך נאצלה לו הנבואה, שהרי אמר המאמר של תנחומא אמר משה עד שלא עמדת היה אהרן אחי מתנבא להם שמונים שנה, אם כן לפי זה המנין יבוא נבואתו יום הולדת משה כשהיה אהרן בן שלוש שנים שנאמר ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלוש ושמונים שנה בדברם אל פרעה, ולזה ויחר אף ה' במשה ואמר הלא אהרן אחיך כשנהיית לו אח חלה עליו הנבואה, אם כן אתה עיקר והוא טפל לך, ולזה אמר ואהרן אחיך יהיה נביאך, לומר שנבואתו ממך, וראיה לזה ודברת אליו שמיד שתדבר אליו ושמת את הדברים בפיו, הרי הדברים מושמים ומסודרים בפיו בדיבורך לבד:

5. מסכת סופרים י"א:ב

עיר שאין בה קורא אלא אחד קורא הוא הקריות ובלבד שישב בין קריאה לקריאה.

6. שו"ת מהרי"ל החדשות סימן צג

הנני נחוץ להשיב לאהובי הנחמד הח"ר חיים שי', נפלאתי עליך עד מאד דסליק אדעתך לחבר בלשון אשכנז את אשר יעדת, ועל הראשונים אנו מצטערים שכל (בע) [בעל] (ה) [הבית] שידוע לקרות פרש"י בחומש או במחזור או לכל הפחות שיטהב בילדותו ופירש לפני ימים ושנים, ויש שמעולם לא שימש תלמיד חכם, כל אלה חברו אל עמק השוטים ומסתכלים בדברי רבו' המחברים כגון שערי דור"א וסמ"ק וטורין וכל אשר נמצא איהוג ומורין הלכה למעשה מתוך חיבוריהן. והן הן התנאים מבלי העולם שאמרו רז"ל פרק היה נוטלד כי אינם יודעים הטעמים, ולפי הטעמים משתנים הדין וההוראה כדפי' רש"יה בכל (דוכתיה) [דוכתי] שאין הוראה אלא התלמוד כדאיתא בכל דוכתי מ"ט מר אמר כו' מאי בינייהו כו'. ועוד ראייהו להם לב לחלק ומדמין מילתא רחוקה למזרחז למערב. ורבו' המחברים לא כן כיונו אלא לתלמידים הראוין להורות והם יודיעו את הנשים חוקים הם וגו' הן בביתו או בעירו או בשכונתו. והמכשילה הזאת תחת ידינו כדלעיל, כי לא רבים יחכמו וסבורים להתחכם ועדיין לא נפתחו עיניהם. ואני שמעתי באזני מפי אחד מן המפלפלים שהיה מלעזי על לימוד הפלפול ועל התלמוד ואמר מתוך חיבור משנה תורה של הרמב"ם יפסוק כל הספיקות שבעולם. ובילדותו שנה מעט ואפ"ה לא היה לו לב לידע כמה תיקו יש בתלמוד וכמה ספיקות יש באותו חיבור בעצמו ובפלוגתו, ומה שנתחדשו

ספיקות ופלוגתות מאז שנתפשט אותו חיבור ומידיט יום יום. והכל הגדנו ואפ' הכי היה מתריס כגדי וכגדי טובייני חבירי רבנן סמיכי. תא חזי כמה סמיות עיניהם ולבם הטוח. ועכ"ז אתה בא להוסיף ולגלגל עלינו חדשים ולפזריא במקום המפוזרים לעם הארץ ולנשים הפוחזים ולתת להם יד ושם ללמוד ולהורות מתוך חיבורך האשכנזי ענייני נידות וכתמים דדייקו בה רבנן קמאי ובתראי, והוון כמים שאין להם סוף. חלילה חלילה, הנשמע או הנמצא כזה ממו'יב אבותיך ואבות אבותיך, ואפי' כי חזינן הרבה הילכות איסור והתר ונדה וחלה והלכות פסח וי"ט וכמה עניינים. ולא כדי שתגדר כזה בהם הניחון, אלא מפני המכשול כדלעיל.

7. Student of Abelard, quoted in: Beryl Smalley, The Study of the Bible in the Middle Ages, Oxford 1952, p. 78

If the Christians educate their sons, they do so not for God, but for gain, in order that the one brother, if he be a clerk, may help his father and his mother and his other brothers. They say that a clerk will have no heir and whatever he has will be ours and the other brothers. . . . But the Jews, out of zeal for God and love of the law, put as many sons as they have to letters, that each may understand God's law. A Jew, however poor, even if he had ten sons would put them all to letters, not for gain as Christians do, but for the understanding of God's law, and not only his sons but his daughters.